

Knarrenhof® Analyse Verkiezingsprogramma 2025

op aspecten Wonen, Ruimtelijke Ordening icm Vergrijzing en Zorg, Peter Prak (22 okt 2025)

Inleiding & Doel

Zoals bij elke verkiezing hier voor onze deelnemers en volgers een analyse van de verkiezingsprogramma's. Ik doe dat kwalitatief en op de volgende onderdelen op een 5 puntenschaal. Wellicht helpt het bij het kiezen. Onderaan de overall conclusie. Geen een partij krijgt 5 sterren omdat geen een partij echt de volledige impact van de vergrijzing en noodzaak tot een stelselwijziging van preventieve gezondheid aanpakt. De transitie van een curatief medisch stelsel naar een preventief maatschappelijk woonzorgsysteem zien we nergens. En dat is volgens ons wel nodig.

Kennis vd Materie?	OOOOO	Concreet en Specifiek ?	OOOOO
Haalbaarheid?	OOOOO	Innovatief?	OOOOO
Oplossingen Wooncrisis?	OOOOO		

Voor de samenvatting laat ik alleen de conclusie oplossing wooncrisis zien met de focus op aandacht, ideeën en geld voor senioren. *Groen zijn de ideeën van de desbetreffende partij die we interessant vinden. Blauw en cursief zijn de Knarrenhof reacties en suggesties ivm concreet- of haalbaarheid of recente beleid.* Besef aub: als alle beloftes van de partijen gerealiseerd worden varen we het Walhalla binnen. Daarom dat we hier grote waarde hechten aan de uitvoerbaarheid van plannen. Roept men maar wat, of is er echt over nagedacht en zijn er middelen voor vrijgemaakt? Uiteraard is en blijft een oordeel subjectief, maar ik heb mijn 33 jr ervaring en geheugen in beleid, onderzoek en uitvoering in de bouwwereld gebruikt. Daarbij ontkom ik er uiteraard niet aan dat bij de ene partij ik een wat positiever beeld heb dan de ander, en dat zal het geheel beïnvloeden

Als hulpmiddel heb ik ook de belangrijkste conclusie van het Centraal Planbureau toegevoegd en die van de WoonKompasKiezer en naast mijn analyse gelegd. In feit is het heel simpel: er zal altijd iets efficiënter kunnen, maar partijen die beweren dat er veel verspilling vermeden kan worden en veel procedures versneld, die zijn hoopvol, maar niet zo realistisch. Want als je echt verandering wil, dan zul je naar andere systemen en financieringstromen moeten komen. Want wie koopt een beter en efficiënter huis voor minder geld dan zijn huidige woning? Daarbij komt dat we geen bananenrepubliek zijn, dus we doen/ deden dingen al best goed doordacht. Maar je ziet veel reparatie. Met name onder Stef Blok is heel veel van de ooit voortreffelijke Nederlandse volkshuisvesting afgebroken. Maar het program van die partij schrijft erover alsof een ander dat heeft gedaan.

Een hele simpele analyse is hoe veel prioriteit men aan wonen, senioren, zorg en vergrijzing geeft. Daarvoor kijk je naar de plek van een onderwerp in het verkiezingsprogramma, maar ook naar hoe vaak bepaalde woorden voorkomen. Want taal doet er toe. Een heel wezenlijk aspect is of men ook geld voor een onderwerp uittrekt. Durft men te investeren in verandering (honing), of wil men met bezuinigingen en extra controle (het azijn en de stok) het veranderen. Globaal zie je dat progressief investeert, en dat conservatief (meer) controleert. Daarvoor zijn de CPB overzichten achterin het document erg inzichtelijk. Geanalyseerd zijn de partijprogramma's (alfabetisch) van BBB, CDA, CU, D66, Denk, GL/PvdA, JA21, NSC, PVV, Volt, VVD, 50+, SGP. En let op, elke partij heeft ook goede en interessante dingen, er is geen zwart-wit goed en fout, er zijn bijna geen echte one-issue partijen meer, ook partijen waar ik nooit op zou stemmen hebben sommige goede woon ideeën. De programs zijn gemiddeld langer dan vorige keer.

Disclaimer: ik heb vooral gefocused op wonen en op vergrijzing en zorg voor ouderen. Honderden pagina's heb ik afgelopen weken zo goed mogelijk gelezen. Maar dat wil niet zeggen dat het foutloos is!

Vertrekpunten Knarrenhof-visie

Nederland is al sinds het jaar 2000 aan het vergrijzen en wordt gemiddeld ouder. Deze vergrijzing is geen 'piekje' die alleen met babyboomers oid te maken heeft. Sinds 2019 zijn er meer dan 50% van de volwassenen 50+. Gemiddeld is de volwassene in Nederland nu bijna 51 jaar, en elk jaar worden we ongeveer 0,2jr ouder. De grootste leeftijdscohorten zitten in 70-80 en 80-90 jr. En dit gaat door tot zeker het jaar 2100. **OEFF!** En over 75 jaar is de verhouding tussen ouderen en jongeren NOG schever dan het nu is. Oftewel de kinderen van jullie kleinkinderen horen ook nog bij de vergrijsde generatie. Daarom spreekt Knarrenhof over de **Zilveren Eeuw** die we 2019 ingevaren zijn. Wen er maar aan, en pas je aan. **Maar doet de politiek dat?**

Het is daarbij goed om het jaartal 1975 als uitgangspunt te nemen. Want als je kijkt naar de woningvoorraad in Nederland in 2025 (8,3 miljoen won.) dan past die woningvoorraad bij de bevolkingssamenstelling van 1975. Maar zo is NL niet meer. Toen was maar 10,5% van de Nederlanders 65+, het merendeel waren gezinnen met inwonende kinderen. Inmiddels is het aandeel 65+ gegroeid naar bijna 21%, en nog maar 30% van alle huishoudens in NL heeft inwonende kinderen. 70% van alle huishoudens zijn zonder kinderen (!) en 40% zonder partner. Straks woont achter 45% van de voordeuren maar 1 persoon. En toch bouwen we nog steeds voor gezinnen. **HOE DOM IS DAT?**

In onze visie zou je juist voor de doorstroom moeten bouwen en levensloopbestendig. Immers het aantal 90+ neemt met 400% toe, het aantal 80+ met 250%. En los van de financiën wordt het tekort van handen in de zorg elk jaar groter. 1 op de 4 Nederlanders zou bij ongewijzigd zorgsysteem in de zorg moeten werken. **Volstrekt ONHAALBAAR.** Tegen dat licht en die visie die wij al 14 jaar uitdraaien - en die binnenskamers al in 2019 door een Minister van Volksgezondheid helemaal werd onderschreven maar buitenkamers niet - hebben we de verkiezingsprogramma's beoordeeld.

Wonen centraal?

Wonen als prioriteit 1: GL/PvdA, CDA, CU, D'66

Wonen prio 2: NSC, SP, Volt, 50+

Wonen prio 3 : Denk, PVV, VVD

Wonen prio 4 of lager: BBB, JA21, PVDD, SGP

Samengevat: rechts mikt vooral asiel, immigratie, justitie, voedselzekerheid of economie en behoud van ongeboren leven ij PVDD staan de aarde en dieren op 1 en 2. [Voor wonen moet je bij nrs 1 en 2 zijn, die maken er het meeste werk van.](#)

Woordwolken

Welke partij vindt welke items in woorden het belangrijkste? Woorden zeggen niet alles, maar wel iets, Anders zouden politici er niet zo hun best op doen om altijd aardig gevonden te worden. Nou, op een enkeling na dan.

Burgerinitiatief in betekenis bij woningen, wooncoöperatie, Collectief Opdrachtgeverschap. Dit is naar onze mening een wezenlijk belangrijke Derde Weg naast de corporaties en de steeds meer afhakende commerciële ontwikkelaars bij de verplichte taakstelling om betaalbaar te bouwen. Ook voor Zorgzame buurten. Zie ook onze fijne maatschappelijke zuster Austerlitz Zorgt.

5x SP [macht aan de burger!](#) En ook NSC, [ivm een stukje staatkundige vernieuwing, fijn!](#)

2x PVDD 1x BBB, CU, GL/PvdA, JA21, SGP, Volt

0x bij D66? [Eerder was men hier wel voor. Jammer hoe veel partijen in de bouwlobby van fabrieksbouwen stappen als nieuw wondermiddel.](#)

Demografie/ vergrijzing (in de betekenis van andere woningen)

6x Ja21 [Opvallend, klein program, vooral asiel & justitie. Maar Eerdmans is een vd weinigen die -zij het kort- wel het majeure effect aanstipt.](#)

4x VVD 3x SGP

2x CU, Volt 1x D'66, NSC

Wel door anderen bij zorg en immigratie, [en de laatste wordt NB door de GPV zelfs niet als oplossing gezien maar als bedreiging \(?\)](#). Lees de [Commissie Demografie](#) nog maar eens na. We hebben het nodig, zonder immigratie zoals afgelopen jaren vergrijzen we nog veel sneller. Hier missen veel partijen de boot. Na Klimaat en natuur is de vergrijzing HET meest structurele probleem. Immigratie is een probleem gemaakt door 'Blonde Geert', maar is niet meer dan in andere landen. En hoe onlogisch is het dat die partijen die het strengst zijn op immigratie en asiel, ook het meest bezuinigen op ontwikkelingshulp, de enige manier om mensen daar te houden? Is dat SLIM? Asiel is een probleem geworden door voorgaande kabinetten die de COA hebben ontmanteld en uitgekleeft. Vind je het gek als je jarenlang niet naar je eigen 'asielgaragist' gaat voor onderhoud en investeringen, dat de 'asielmobiel' niet meer rijdt? En dan de goede mensen van het COA de schuld geven? Schaam je.

Doorstroming(belangrijk voor de woningmarkt, het laat zien wie die woningmarkt goed snapt, niet in betekenis verkeer, bedrijfsopvolging, onderwijs)

5x CDA, VVD 3x D66, JA21, PvDD

2x BBB 1x Denk, GL/PvdA, NSC

Eenzaamheid (voor niemand fijn, maar aandacht hiervoor is wel erg belangrijk in onze jachtige maatschappij)

7x SGP 6x BBB, NSC

5x CU 4x GL/PvdA

3x CDA, PvDD, VVD 2x 50+

1x Denk. Volt

Geclusterde woonvorm (dit is DE term voor iedereen die het beleid voor seniorenhuisvesting heeft gevolgd, bedacht door Hugo de Jonge)

2x CU 1x SGP, NSC, SGP, VVD

0x GL/PvdA, CDA, D'66. [HUH? Misschien te veel jargon. Niet verkeerd voor ons dat ze eigenlijk schrijven wat Hugo eigenlijk bedoelde: hofjes!](#)

Hofjes en Knarrenhof

[ALLE partijen noemen moderne hofjes met ruimte voor ontmoeting, zelfredzaamheid.](#) Wie oh wie zouden ze daar nu mee bedoelen? Ook in voorgaande jaren werden we soms genoemd, maar nu in elk program. Het 14 jaar lang gewoon leveren met nu al 13 bewoonde projecten heeft effect. Ook het sturen van ons 3^e boek naar de Tweede Kamer en de verkiezingscommissies heeft effect gehad. Knarrenhof wordt zelf letterlijk als goed voorbeeld genoemd door 5 partijen. Dankjewel voor jullie aandacht, want aandacht maakt alles mooier GL/PvdA, PVDD, Volt, BBB en SGP!

Huis (om te wonen, dus niet ziekenhuis, huisarts, thuis, uithuisplaatsingen...)

41x VVD [duidelijk is waar HET speerpunt ligt](#), ook al is een koophuis voor 70% vd NL'ers volstrekt niet realistisch. Puur marketing?

24x SP 22x GL/PvdA

21x D'66 18x PvDD [Mensen die nog denken dat zij een one issue-partij zijn doen hen echt onrecht! Heel hard gewerkt daar, goed program!](#)

15x CU, Volt 14x BBB

13x CDA 12x NSC

10x SGP 6x Denk

5x 50+ 3x JA21, PVV

Senioren/ouderen irt wonen en zorg

51	50+ Who else?	23x	GL/PvdA
20x	NSC	15x	VVD
14x	SP	11x	CDA
8x	BBB, JA21	6x	CU, Denk, SGP, Volt
5x	D'66 (denken ze alleen jongere kiezers te hebben?)		
4x	PVV	1x	PvDD

De programma's: Wat bijna iedereen wil

[Snellere procedures, optoppen en makkelijker woningsplitsen en huren](#). Mooi dat er urgentie is en dat men ook ambtelijk doorkrijgt dat [REGELS EEN MIDDEL ZIJN EN GEEN DOEL AN SICH](#). 'Snellere procedures' is veel makkelijker gezegd dan gedaan. Want procedures beschermen ook, en zijn vaak in (Europese) wetten vastgelegd. Heel kinderachtig om dan nu bijv. vleermuizen en vlinders de schuld te geven die er slechter voor staan dan ooit. Die partijen zien liever asfalt of industriële landbouw dan natuur. Maar wat vrijwel geen enkele partij noemt is de stap ervoor. Alleen de BBB noemt de Welstandscommissie als soms een hindermacht. In ervaring van Knarrenhof worden verreweg de meeste locaties die we bij gemeenten aandragen voor woningbouw afgekeurd vanuit beleid, stedenbouw of parkeren. Of grondzaken wil een maximale grondprijs. De ambtelijke molen heeft veel eigen voorkeuren en sectorale macht. [SLECHTS ZELDEN](#) staat de wooncrisis sterk bovenaan de gemeentelijke machtsladder. De afdeling die daarover gaat binnen de gemeente heeft weinig macht. De afdelingen [SOCIAAL DOMEIN EN WONEN MEER MACHT](#) geven is van wezenlijk belang.

Farbieksbouwen wordt veel genoemd als oplossing. Maar [HET](#) probleem zit helemaal niet in de bouwtijd, als er vergunning is dan is doorgaans binnen een jaar het project gebouwd. Met fabrieksbouwen scheelt dat een paar maanden, fijn, en je hebt minder personeel nodig, nog fijner. Dat is zeker positief en levert een bijdrage, maar beslist niet [DE](#) oplossing want nog minder maatwerk. Bij ons past fabrieksbouwen nog steeds niet.

[Veel partijen willen bouwen in landelijk gebied](#). Jaren terug adviseerden we dat al aan minister Hugo de Jonge, er zijn gebouwen, verharding, erfbeplanting en nuts oftewel laaghangend fruit. Maar in geen programma staat hoe het rijk dit met de provincie wil regelen die vaak hier negatief over is. Dus de vraag; [HOE](#) dan? [Van straatje erbij naar wijkje erbij wil ook bijna iedereen](#). Ook dat vinden we een goed voorstel, maar regel een escalatiesysteem in de gemeente. Bij ons worden ca 18 van de 20 aangedragen locaties afgewezen, er is altijd wel een reden waarom iets niet kan.

Woningnood is voor veel sector-specialisten ondergeschikt aan hun kijk op stedenbouw, parkeren, grondprijzen. **MAAK DE WOONCRISIS ECHT URGENT**, het is Chef-Sache dus leg het hoog, bij de burgemeester neer.

Een deel van de partijen (midden en links) willen meer invloed voor het Rijk in de Volkshuisvesting, immers de laatste jaren is dat losgelaten en volgens velen – ook Knarrenhof vindt dat – is dat de reden dat de woningmarkt is vastgelopen. Toch zijn er partijen die als oplossing meer invloed van de markt willen. Wij vragen ons werkelijk af of die mensen er ‘iets’ van snappen. Of vooral naar de bouwlobby luisteren. Er zijn immers buiten Knarrenhof zo goed als geen maatschappelijke ondernemers actief in de vastgoedmarkt die de mensen boven het geld stellen. Dit kan beter en moet anders. Maar ‘de Derde Weg’; dat je naast de bouw/vastgoedwereld, de corporaties juist wooncoöperaties/ sociaal ondernemers en burgerinitiatieven de ruimte geeft lijkt helemaal weg. Is dat slim? Laat Knarrenhof juist niet zien dat wij kunnen en doen wat anderen nalaten?

Een deel van de partijen heeft door dat voor 50% van de Nederlanders een koopwoning beslist niet meer is weggelegd en dat er fondsen moeten komen om woningen betaalbaar te maken en dat corporaties meer middelen moeten krijgen om ook voor de iets hogere inkomens sociale huurwoningen toegankelijk te maken. Daarvoor moet zwaar geïnvesteerd worden, **3 partijen doen dat maximaal (CU, GL/PvdA en D66)**, anderen minder. Sommige partijen doen of hun neus bloedt. Mijn inziens is dat pure marketing en weer ‘een leugentje’ erbij.

Veel partijen willen een grondspeculatiebelasting, veel partijen willen een grondfonds van het rijk, iets wat Knarrenhof ook jarenlang geadviseerd heeft. Ook willen velen een belasting op vermogenswinst bij woningen en de kostendelersnorm afschaffen. Naar mening van Knarrenhof goed! Als je dingen anders wilt moet je dat ook durven. Want als je doet wat je deed, krijg je wat je kreeg.

De Partijprogramma's

BBB Levert (129p)

Of ze wel leveren moet iedereen zelf maar beoordelen, maar ze leveren hier wel een concreet program (!) met best veel aandacht voor wonen, voor ouderen en burgerinitiatief en de regio. Maar de stikstof-kwestie verhindert veel woningbouw en ook uit de doorrekening van CPB blijkt dat er bij BBB beleid zo goed als geen woningen bijkomen, ze zitten in de laagste categorie. Dus voor het woondossier geeft hun program niet veel soelaas omdat ze best goede ideeën hebben, maar de bron niet aanpakken. Toch een zuinige 2 sterren.

Uit de wooncrisis? OOOO

Een mooie uitspraak: ‘*Een goed functionerende woningmarkt begint bij een overheid die helpt in plaats van hindert*’. Hoe waar is dat. BBB wil woningen betaalbaar houden, maar wil geen afschaffing hypotheekrente-af trek of belasting op woonvermogenswinst. [HOE dan betaalbaar te maken?](#)

‘We willen maatregelen om ouderen te helpen zelfstandig te blijven wonen. Dit vraagt zowel in de dorpen als in de steden versnelde bouw van seniorenwoningen, met ruimte voor ontmoeting en gezamenlijke voorzieningen. Dit zorgt ook voor doorstroming op de woningmarkt. Denk aan Knarrenhoven of meergeneratiewoningen. Ook wonen in landelijk gebied moet kunnen, mits niet hinderlijk voor boerenbedrijven. Ook zijn snellere procedures maar noemen ook de Welstandscommissies als drempel. [Het minstens zo belangrijke voortraject met stedenbouw – die bepaalt waar gebouwd mag worden en hoe -wordt daarbij nog vergeten. Welstand gaat alleen nog over de vormgeving.](#)

Ook zij: sneller splitsen en onderverhuren, Grondfonds voor opkopen grond namens de overheid. Ze willen makkelijker huurregels en meer ruimte voor betaalbare huren maar wel de wet Betaalbare huur afschaffen. [HOE dan dit te betalen?](#)

CDA - BOUWEN OP VERTROUWEN (91p)

Als je naar woningproductie kijkt zit het CDA in de middengroep qua woningbouwproductie. Het CDA is met de CU de partij die al heel lang Knarrenhof steunt en die ook nu weer veel juiste accenten legt vanuit sociaal rentmeesterschap: samen doen, normen en waarden. [Ze willen ook een landelijk plan om tot meer hofjes te komen in Nederland.](#) Ze hebben voor ons op woongebied ook een goed programma en hebben veel kennis. Maar ze komen niet tot zoveel nieuwbouw als een paar anderen.

Oplossing wooncrisis? **OOO**OO

Ook het CDA wil eenvoudigere regelgeving en snellere procedures zoals heel veel partijen. [Maar HOE-OE dan? Zie hierboven.](#) Ook [schrappen bovenwettelijke eisen gemeenten, een leegstandsheffing dat vinden wij een goed voorstel.](#) Ook zij willen meer optoppen en splitsen en nadrukkelijk bouwen voor senioren opdat er gebouwd wordt voor doorstroming. [Wat goede praktische voorstellen om bezwaren bij RvS moeilijker te maken.](#) [Praktisch. Meer middenhuur door corporaties ook door WSW en een landelijk plan voor hofjes.](#) Ook meer invloed van het RIIK, meer actief grondbeleid door Grondfonds. Het CDA wil naar liefdevolle, menswaardige en toekomstbestendige zorg. Ze wil dit inzetten door meer in te zetten op preventie. [Knarrenhof is ervan overtuigd dat dit ook de enige haalbare oplossing is met de huidige vergrijzing. Een goed program, maar helaas niet het maximaal aantal woningen.](#)

ChristenUnie, Opstaan voor het Goede (45p)

Deze partij heeft een wat korter maar degelijk programma. Ook zij steunen Knarrenhof al lang, net als het CDA ook vanuit een soort sociaal rentmeesterschap. Ze hebben een goed doortimmerd programma op woningbouwgebied en zijn een van de 3 partijen met wiens programma de meeste nieuwbouwwoningen kunnen worden gerealiseerd. Want ze investeren maar liefst 20 miljard in de woningbouw.

Conclusie: naar oplossingen? ☒ ☒ ☒ ☒ ☒ ☐

Prioriteit voor **bouwen aan gemeenschappen**, 'elke gemeente seniorenwoningen en hofjes voor ouderen, planbatenheffing. **Zij trekken maar liefst 20 miljard hiervoor uit.** Fonds betaalbare koopwoningen wordt uitgebreid, landelijke vergunning zoals meerderen, RvS sneltoets om onzinnige rechtszaken eruit te filteren. Dorpen met een buurtje erbij, ook voor eigen jongeren en ouderen, planbatenheffing, splitsen en optoppen. Ruimte voor ontmoeting.

DENK (58p)

Conclusie: naar oplossingen? ☒ ☒ ☐ ☐ ☐

Deze partij heeft een klein programma met een paar leuke ideeën. Rijkswoningbouwfonds net als anderen, maar ook een Rijksbouwbedrijf, **voldoende geld voor voldoende plancapaciteit**, meer doorstroming op de woningmarkt **oa door verhuishulp die ouderen helpt om naar een kleinere woning te kunnen verhuizen**, afschaffen kostendelersnorm, **50% sociale huur en sociale koop**, ruimere grenzen voor sociale huur, ruimer budget corporaties, hypotheekrente blijft, alleen niet voor de superrijken, **oa rentevrije of halalhypotheek**,

D66 - Concept program 19/9/25 HET KAN WEL (86p)

Deze partij is qua woningproductie een van de top 3 partijen. Als je wil dat er veel gebouwd wordt is dit een goede keuze.

Conclusie: naar oplossingen? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Goed verhaal met innovatieve ideeën en structureel geld (2 miljard per jaar) voor de woningmarkt. Indertijd koste de Vinex zo'n 4 miljard, met inflatie etc zou dat nu wellicht 8 miljard zijn geweest dus vergelijkbaar stevig budget. Nog wel meer specifieke input nodig voor de implementatie, maar de richting is goed. Niet veel aandacht voor vergrijzing. *Heeft D66 niet door dat de meerderheid in NL en dus waarschijnlijk ook bij haar leden al 50+er is?*

Best vernieuwende ideeën, maar of ze haalbaar zijn? Tien nieuwe steden. Goed en mooi maar waar? Je moet wel kiezen bij stikstof en wonen met schaarste aan locaties voor wie je eerst bouwt: ouderen voor de doorstroming. Doorgaans heeft deze partij goed doortimmerde plannen ipv wiebelige proefbalonnetjes. Als je 10 nieuwe steden wil van elk ca 30k woningen dan zal je minimaal iets van 5 miljard moeten investeren als je dezelfde rijksinvestering per woning nastreeft als indertijd bij de Vinex. Dat klopt met de financiële raming.

Een Rijksgrondfaciliteit is een goed voorstel, maar HOE-OE? Organiseer doelstelling, mandatering en governance dan wel goed! Hou het buiten de klauwen van Financiën en teveel te dure juristen, het RvB helpt niet, ze werkt soms zelfs tegen om zaken betaalbaar te maken! Zelfs de vorige D66 **Woonminister Ollongren** heeft op dringend verzoek van Knarrenhof geprobeerd ruimte te creëren bij het eigen RijksVastgoedbedrijf. Ook de minister is dat niet gelukt..... Gratis vergunningen woningdelen en splitsen is leuk en goed. Een Nationale Doorstroombank die senioren moet helpen met woonlasten om door te stromen naar een andere woning ook. Is dit concreet gemaakt door middelen te reserveren voor het feit dat ze bij verhuizen naar een kleinere sociale huurwoning vaak extra huur moeten betalen? Is er geld gereserveerd voor behoud van huidige huursom?

Bezwaarprocedures sneller zegt iedereen, maar hoe dan? De rechtszekerheid laat zich moeilijk uithollen. Beter en concreter is meer investeren in Raad van State capaciteit, weeg idd stem vd voorstanders mee afweging in aantallen direct belanghebbenden en direct gedupeerden.

Bouwquotum seniorenwoningen is goed, daar pleiten wij al jaren voor en hebben het ook VOOR vorige verkiezingen dat verzoek al breed gedeeld. Hugo de Jonge heeft indertijd ons advies overgenomen van 1/3 voor senioren en de mix 30 goedkoop-40midden-30 duur. Alleen het definiëren wat een goede seniorenwoning is dat deze ook aantrekkelijk is om te verhuizen is niet gedaan met als resultaat veel halfslachtige pogingen die mislukken. Het rijksgeld plus SOOS-subsidie draagt ongeveer 20% vanuit het Rijk bij van de meerkosten van een levensloopbestendige woning. Maar die subsidie is net weer afgeschaft, het rijk draagt nu nog 7% van de meerkosten per woning. Daarom dat alleen bevlogen mafkezen als Knarrenhof het nu doen. De explainregeling waar wij vorige verkiezingen de partijen op tipten zien we bij D66 terug: als de hypotheeklast lager is dan de huurlast die je al wel al lang betaald dan moet je die hypotheek kunnen krijgen. Een hele goede zaak! Meer partijen moeten zich hierachter scharen!

D66 wil minder vergaderen en sneller van start. Dan moet je dat ook organiseren met meer integrale verantwoordelijkheden lager in de organisatie, dat betekent ook met het schaarse personeel minder beleidsmedewerkers (wat we zouden willen) en meer doeners en regels/ projectleiders (wat we kunnen). De mensen in de uitvoering van de woningbouw zitten nu in een beleidsmoeras met teveel Haagse beleidsbalonnetjes die de bouw duurder maken, lokaal teveel gefragmenteerde ambtelijke macht waar zaken als stedenbouw, welstand, parkeren, grondzaken bijna altijd dominant zijn aan

de afdeling wonen. Dat zou anders kunnen en moeten. Moet het Sociaal Domein niet een wezenlijke rol in de woningprogrammering krijgen? De verantwoordelijkheden lijken momenteel niet te liggen bij een situatie van woningcrisis en woningschaarste. Die urgentie komen wij bijna nergens tegen, we moeten gewoon alle ambtelijke hoepeltjes door, er is geen integrale urgentie. Concreter: geef bouwplannen voorrang die meer beleidsdoelen halen oftewel goedkopere projecten voorrang, projecten met meer kwetsbare groepen (jongeren, ouderen, gehandicapten, strategische beroepen) voorrang

Groen Links/ PvdA Een Nieuwe Start voor NL (187 p iets grotere letters)

Ook 1 van de top 3 partijen qua woningproductie uit de doorrekening van het CPB. Als je maximaal voor woningproductie wil stemmen dan is een stem op een kabinet waar en CU en D66 en GL/PvdA inzitten verreweg het beste. Dus als u voor woningproductie wil gaan en uitgaand van de doorwrochte doorrekening van het CPB dan is de keuze makkelijk wie de grootste moet worden.

Conclusie: naar oplossingen? **OOOOO**

Wonen is een recht, geen verdienmodel. Wonen wordt weer een publieke taak, goed punt maar HOE, is die kennis (nog) wel bij de overheid?

Ook Corporaties nieuwe stijl, wordt gedaan door voor 2/3 vd inkomens bereikbaar te maken voor de sociale categorie. Als je bedenkt dat het mediane inkomen 47k€ is (dus 49,99% vd Nederlanders verdient of meer of minder, en de mediaan ligt veel lager dan het gemiddelde inkomen) en dat 50% van NL niet meer kan lenen dan 220k€ en de gemiddelde nieuwbouwwoning kost k€ 492 dan is dit een goede zaak. Opkoopbescherming voor starterswoningen, goedkope leningen aan corporaties voor meer woningbouw en de grondbelasting is terug, waar indertijd Joop den Uyl over viel en wat goed is dat het toch eindelijk gebeurt. Ook hier de rol woningzoekenden zwaarder maken t.o.v. bezwaarmakers, verantwoordelijkheid verduurzaam bij corporaties neerleggen anders huurverlaging, ruimte voor wooncoöperaties en initiatieven als knarrenhofjes, Opkoopbescherming, zelfwoonplicht, Uitbreiding Voorkeursrecht Gemeenten en rijksleningen voor woningen tot 700€ die is leuk en klinkt leuk, maar voor 700€ kun je ook met lage rente alleen nog dergelijke huren betalen als het hele kleine staterswoningen betreft. Dus mag het bedrag omhoog naar bijv 900€? Investerings middenhuur is zeer waardevol, mits goed geborgd dat het niet uitgepand mag worden, ook niet na 15jr Startersfonds met 30% vd waarde vanuit Rijk geleend

Zorg: PvdA is enige (!) die niet bezuinigt op de zorg, die eigen risico niet verhoogd en een vd weinigen die nieuwe medicijnen in het basispakket wel toelaat. Volgens gezondheidseconoom Canoy kan dat helemaal niet net zoals de 'benchmarking' van verzorgingstehuizen waarmee D66, Volt, VVD, Ja21, CU en SGP 5 miljard willen binnenhalen. Dat is nog meer regeltjes (bron: fact checking Volkskrant).

Ja 21 Onze Veiligheid, Onze Grenzen, Onze Welvaart, (60p)

Ieder heeft recht op zijn eigen werkelijkheid maar Eerdmans maakt het wel bont met zijn 1^e zin: “Voorheen stemde Nederland rechts en kreeg er links beleid voor terug.” HOE dan? En als ultiem middel tegen bureaucratie richt Ja21 een Ministerie Overheid efficiëntie op tegen bureaucratie. [Zou dat echt helpen?](#) Wel positief is het een vd weinigen met – weliswaar heel kort – de grote invloed van de demografie.

Conclusie: naar oplossingen? ☒OOOO

De wonen bijlage van het JA programma overstijgt niet het niveau van een gemiddelde krantenlezer. Dat is ook niet vreemd met tot voor kort een eenmansfractie. Asiel en justitie en bureaucratie wordt belangrijk gevonden, bij wonen ligt er nog geen passie of grote kennis. Hier nog wel handhaven hypotheekrente-aftrek.

NSC Zorgen voor zekerheid (93 pp)

Conclusie: naar oplossingen? ☒OOOO

Deze partij heeft het moeilijk, maar heeft beslist geen slecht program, is degelijk en behoort qua woningbouwproductie tot de midden categorie, beter, maar niet maximaal.

PVDD: Natuurlijk (136pp)

Conclusie: naar oplossingen? ☒OOOO

Als je als grootouders moet kiezen in welk land je kleinkinderen het gezondst en gelukkig kunnen leven scoort de PVDD erg hoog, nergens zoveel aandacht voor natuur, gezond leven en welzijn als daar. En het is erg concreet en veel meer dan een one-issue partij. Maar hier kijken we vooral naar wonen.

“Liever een dak boven je hoofd, dan een biefstuk op je bord”. “De wooncrisis kan alleen worden opgelost als gevestigde financiële belangen plaatsmaken voor de belangen van mensen die een woning nodig hebben, van woningmarkt naar volkshuisvesting.” Precies!

Meergeneratie woningen wordt gestimuleerd. Ook meer ruimte voor eenpersoonshuishoudens. Een substantieel deel van de woningen moet hiervoor gereserveerd worden. Er is duidelijk een kwalitatieve wooncrisis meer dan een kwantitatieve, er moet minder voor alleen gezinnen worden gebouwd. Leegstandsheffing, OVB teruggestort als je woning energieneutraal maakt, 40% vd nieuwbouw sociale huur, meer nieuwe woonvormen voor ouderen. Zorg voor ouderen wordt gebundeld uit maximaal 2 financieringsstromen voor meer overzicht en samenwerking. Tot er een nieuw zorgstelsel is verplichten we partijen mee te betalen aan preventie en positieve gezondheid. [Oftewel veel goede ideeën.](#)

PVV: Dit is Uw Land (41p)

Conclusie: naar oplossingen? ☒ ☐ ☐ ☐ ☐

PVV wil de sociale huur met 10% verlagen door winstbelasting corporaties te schrappen. Dit klinkt best goed en cijfermatig kan dat. Hypotheekrente aftrek blijft hier net als bij de VVD en JA21, ook hier optoppen, splitsen, woningdelen en liever een wijkje dan een straatje erbij naast grote nieuwbouwlocaties. Ook niet nog meer duurzaamheidseisen. Financieel gezien is dat ook goede zaak, het moet zeker qua klimaat, maar zonder compensatie worden de nieuwbouwwoningen er veel duurder van. [Wellicht lage btw over duurzame bouwmaterialen en energiesystemen?](#) Inkomensgrenzen voor sociale huur verhogen is een goed plan, verruimen van regels voor vergunningsvrij bouwen. Ook PVV wil snellere procedures en grondwinstbelasting. Mantelzorgbonus: al je minimaal 8u doet dan belastingkorting

SGP Stem Christelijk voor Nederland (67pp)

Conclusie: naar oplossingen? ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Deze partij is naar analyse van het CPB een van de partijen die het minst het woningbouwprobleem oplossen. Wat bedoeld de SGP eigenlijk ls ze zeggen dat er sprake is van immigratie en gezinsverdunding agv scheidingen, en dat de vraag omlaag moet? [Stikstofvrijstelling voor woningbouw omdat in gebruiks- en aanlegfase hele kleine uitstoot ivm veeteelt.](#)

“Op erven en in achtertuinen liggen veel mogelijkheden voor de bouw van bijvoorbeeld mantelzorg- en familiewoningen. Die kansen worden benut, zo mogelijk vergunningvrij. De plannen op het gebied van wonen en zorg worden voortvarend uitgevoerd. Er komt een gevarieerd woonaanbod van passende woonvormen voor ouderen zoals ‘knarrenhofjes’ of ‘kangoeroewoningen’ waar ouderen en jongeren samen leven en elkaar ondersteunen. Er moet daarvoor extra budget vrijgemaakt worden. **Sparen voor een woning zou heel normaal moeten zijn. De SGP wil dat dit meer gestimuleerd wordt, bijvoorbeeld door bouwsparen mogelijk te maken of door een vorm van zilvervlootsparen.**

In stedelijke gebieden komen wat de SGP betreft experimenten met gebiedsinvesteringszones, waarbij gebiedsontwikkeling en herinrichting bekostigd worden uit de waardeestijging van bestaand vastgoed en nieuwe functies. **Interessante variant op de baatbelasting bij waardeestijging, is juridisch wel lastig want hoe 100% aanwijsbaar zijn de waardeontwikkeling al gevolg van investeringen? Dat is zeer moeilijk hard te maken als het om veel geld gaat.** Steeds meer stallen en schuren op het platteland komen leeg te staan met bijbehorende verpaupering en mogelijk criminele activiteiten als ongewenst gevolg. Daarom wil de SGP sloop of herbestemming stimuleren. Blijvende landbouwbedrijven verdienen ruimte om door te kunnen gaan.

SP SuperSociaal (60p klein lettertype, ca 75p)

Conclusie: naar oplossingen? **OO**OO De derde Weg

Veel goede ideeën en hier wel ruimte voor burgerinitiatieven, maar helaas geen doorrekening, want de SP investeert heel erg veel, en of dat kan weten we nu niet. Daarom dus een dikke 2.

1 miljoen sociale huurwoningen met huur tot € 800, **Wie wil dat niet? Maar wie betaalt dat? Dan kom je op VON prijzen die met de huidige bouwbesluit, bouw- en grondkosten nie meer haalbaar zijn, of het rijk moet er per woning ca 30.000 op toeleggen ergo 30 miljard. Maar ik kan er rustig een paar miljard naast zitten. Ook hier de grondspectatiebelasting, ook hier voor 75% vd Nederlanders betaalbare huur net als in bij Oostenrijk met hun niet-commerciele wooncoöperaties. Ook hier zelfbewoningsplicht en leegstandsbelasting, huisjesmelkersvergunningen en meer woonruimte voor ouderen. SP wil voldoende eengezinswoningen voor gezinnen met kinderen, maar daar hebben we al te veel van in NL als je naar de demografie kijkt. Wat wel waar is dat veel van die bestaande woningen inmiddels bijna niet meer betaalbaar zijn, maar nieuwbouw is nu nog steeds duurder. Dus hoe wenselijk ook, het lijkt me niet haalbaar. Beter voor de doorstroom bouwen, er zijn al teveel grote woningen, steunen dat die betaalbaar gekocht kunnen worden is wellicht veel sneller en goedkoper dan om dat bij nieuwbouw zwaar te subsidiëren.**

Hier als enige partij accent op woonverenigingen en wooncoöperaties, dat vinden wij een goed plan al hangt het realisme af vd professionaliteit van die burgerinitiatieven. Knarrenhof laat dat zien dat wij veel meer voor elkaar krijgen dan wanneer op elke straathoek goedwillende niet-professionals dat zelf proberen. Meestal lukt dat niet. Dus aandacht voor sociaal ondernemers is zwaar onderschat in bijna alle programma's. Wij laten het verschil elke dag zien.

VOLT Doe iets Nieuws (p 154)

Conclusie: naar oplossingen? OO De derde Weg

Volt heeft veel goede ideeën en zit in de middencategorie qua woningproductie. O.a. Tata-stad, groen vanuit de woonkamer kunnen zien, 1 landelijke vergunning, Rijksoverheid die financiert of bouwt en garantstelling regelt, Nationaal Fonds betaalbare Woningen, grondspeculatiebelasting, afbouw hypotheekrente.

“We zetten meer in op projecten zoals de Knarrenhofjes en Collectief Opdrachtgeversschap. Woningcorporaties krijgen meer mogelijkheden om een deel van hun bestaande en nieuwbouwwoningen over te dragen aan wooncoöperaties waar leden zich hebben ingeschreven om te kopen of huren. We versterken de regelgeving voor wooncoöperaties met kwaliteitsbewaking, toezicht en kaders voor de huur. We zorgen voor een flinke financiële injectie voor een nieuw revoluerend ‘Fonds Coöperatieve en Innovatieve Woonvormen’ zoals shared housing. Ook terugkoopregelingen en doorstroominitiatief ” [Allemaal zeer positief.](#)

VVD - STERKER UIT DE STORM (81p)

Conclusie: naar oplossingen? OO OOO

De lagere score bij ligt ook in het geheel ontkennen van de eigen verantwoordelijkheid in de wooncrisis zoals die nu ontstaan is en de vreemde uitspraken over eigen woningbezit. Dat KAN helemaal niet. Dus verwondering en daarom hier zo uitgebreid, want hier zijn de feiten nog belangrijker. [De VVD heeft wel eens een sterker programma gehad en voelt niet zo eerlijk.](#) Het is heel veel emotie en marketing, maar minder feiten. Ook veel tegengestelde uitspraken en veel willen (sneller, beter, eerlijker... net als vorige verkiezingsprogramma) maar weinig uitwerking, implementatie, concreetheid en dus weinig kunnen. Bijvoorbeeld iedereen moet een eigen huis kunnen bezitten, maar qua inkomen kan dat met de huidige VON-

prijzen helemaal niet. Nergens wordt deze olifant in de kamer benoemd. En met onbegrijpelijke zinnen als meer regie van het rijk gelijk gevolgd door meer ruimte voor de markt, of meer schonere lucht en een alinea later meer ruimte voor Schiphol. Met mooie woorden op papier komen oplossingen buiten niet dichterbij. Veel *Make the Netherlands Great Again*. En kennis? Zo wordt gesproken over een te late Bouwvergunning, zo heet dit sinds 1 jan 2014 helemaal niet meer.

Bouwbonus voor snel bouwende gemeenten, an sich een goed idee maar let op, woningbouw is iets van de lange adem waar vroegtijdig zekerheid moet zijn, als het extra belonen van partijen die het goed doen (of realistischer: waar het mee zit) ten koste gaat van de lange termijnplannen elders dan wordt dit contraproductief. Dan wordt heel veel ambtelijke capaciteit gemobiliseerd om snel optische resultaten te boeken, snel naar 'makkelijke' bouwproducten te gaan. Maar de grootste kwalitatieve woningnood zit bij starters, sociale huur, statushouders en arbeidsmigranten en senioren. En dat zijn juist de meer moeilijkere markten, nog meer tweekappers en eengezinswoningen maken in een land waar er daar al veel te veel van zijn brengt ons alleen maar verder van huis. Dus alleen bouwbonus voor goed bouwende gemeenten, het gaat NIET om de hoeveel je bouwt maar om wat je bouwt.

Handhaven hypotheekrente. Het program staat bol van de hardwerkende Nederlanders, handen uit de mouwen, voor niets gaat de zon op, schouders eronder een mentaliteit net zo bekend als klompen en kaas, we gaan de visserij weer groot maken..... *Make the Netherlands Great Again?*

Bijzonder is hoe de VVD erover spreekt dat woningen zo duur zijn geworden, dat er minder huurwoningen zijn gekomen en dat dit anders moet. Maar juist de VVD heeft het ministerie van Wonen afgeschaft, gezorgd voor belasting voor de corporaties en gestimuleerd dat huurwoningen verkocht werden. Juist de VVD heeft op marktwerking in de woningbouw aangestuurd. Maar in haar 2025 verkiezingsprogramma is het net alsof anderen dat hebben verzonnen, en in de beleving van vele woon-experts is dat pertinent niet waar. Wie herinnert zich Stef Blok nog?

Sterker uit de storm klinkt goed, maar wie heeft die storm helpen zaaien dan? Maar lees zelf het lerend vermogen maar. "De tweede keuze die we moeten maken is of we de woningmarkt blijven vastzetten met regels, of zorgen voor groei door eindelijk weer ruimte geven te aan de markt. De VVD kiest voor dat tweede."

Er moet meer centrale regie in de woningbouw komen, de gemeente hebben het niet meer alleen voor het zeggen. *Dat klopt en ik ben het ermee eens, maar meer regie staat haaks op de voorgaande zinnen dat de markt meer ruimte moet krijgen en dat er minder regels moeten komen. Dit staat haaks op elkaar. HOE dan? "NL heeft in oktober de kans voor echte verandering, gaat ze rechtsaf dan gaat werken weer lonen en dan krijgen mensen die bijdragen meer ruimte, waardering en vooruitgang". We zijn benieuwd, geen partij zat afgelopen 50jaar toch in zoveel kabinetten als de VVD ?*

'Het rijk krijgt de regie op de woningbouw terug'. *Dat is idd wezenlijk maar precies wat de partij-minister eerder heeft losgelaten.*

Opmerkelijk, de wet betaalbare huur die mede in een VVD Kabinet tot stand kwam wordt alweer onklaar gemaakt. [Wat ook weer de nieuwe ideeën zijn, hoe fijn zou het toch zijn om bij elke nieuwe wet wel te luisteren naar uitvoeringsexperts, de meeste Haagse partijen doen dat te weinig.](#)

En 'corporaties concurreren niet met marktpartijen door een te scheve verhouding tussen kwaliteit en huurprijs'. [Wat zegt de VVD hier nou precies, moet de prijs van sociale huur omhoog of de sociale huurwoningen kleiner? HUH????](#)

De VVD wil veel regels schrappen om sneller tot bouw te komen, ook dat klinkt wel goed, maar haalbaar? Denk het niet heh, en je kunt de vleermuizen, planten en dieren de schuld geven, maar dat is Europese wetgeving. Als China voorzichtig met de panda moet zijn en Afrika met de olifant, mogen wij dan wel dieren afschrijven. [Wat beter zou werken is als er een lokaal adres is bij de gemeente zelf waar je terecht kunt als onderdelen van deze gemeente \(stedenbouw & parkeren, grondzaken\) onredelijke eisen stelt. Er is lokaal heel veel hindermacht, NERGENS merk je dat de afdeling wonen meer macht heeft gekregen met de huidige woningcrisis, je moet keurig alle loketjes af en als je naar de Provinciale Versnellingskamers gaat krijg je heel het ambtelijk apparaat tegen je. Dat moet je lokaal bij de Wethouder Wonen en de burgemeester neerleggen met directe lijn naar de gedeputeerde die toeziet dat de Woondeals tussen Rijk en gemeente wordt waargemaakt.](#)

[Commissie STOER om jaarlijks regels te schrappen is prima voorstel.](#) Gemeente moet snelle vergunning en bezwaarprocedures afhandelen. Eens maar HOE dan? Wat mogen ze dan minder doen? [Idee: nu grote overmaat aan beleidsmedewerkers en tekort aan projectleiders en projectmanagers. Huur je gespecialiseerde beleid in bij grote gemeente of provincie en mobiliseer mankracht voor projectmanagement, vergunningen en bezwaar.](#)

[Verhogen van griffierechten voor bezwaar.](#) Eens goed punt, en probeer ook wat te doen aan het feit dat heel veel bezwaarmaker via hun rechtbijstandsverzekering maximaal traineren omdat nu hun financieel risico heel klein is. Eigen bijdrage? En dan niet voor mensen met het laagste inkomen. [Een kooprechtwet voor huurders van corporatiewoningen.](#) Is een sympathiek voorstel, maar moet dan wel uitgewerkt worden wat dat betekent voor de lange termijn financiële huishouding van de woningbouwcorporaties (er moest toch meer sociale huur gemaakt worden?)

[Fiscale aftrek voor groene en duurzame investeringen.](#) Daar kan niemand tegen zijn. Fiscaal stimuleren van private verhuur, statushouders geen voorrang meer [Dat laatste is puur populistische symboliek, betreft maar 7% van het totaal.](#)

[Scheefwonen aanpakken en vermogenstoets voor sociale huur.](#) Goede voorstellen, Knarrenhof is met beide eens en past zelf ook al langer een vermogenstoets toe voor sociale huur, nodig! Goed idee ook voor andere partijen! [Doorstroming ouderen bewerkstelligen door hen zelfde huur te laten houden.](#) Ook dat is een goed voorstel, mits ook de partij die dit moet betalen – de corporatie – geholpen wordt dit rond te krijgen.

Hervormen Huurtoeslag: [graag eerst uitwerken van het wat en hoe voordat weer onrustveroorzakende nieuwe proefbalonnetjes worden opgelaten](#)

Overig opmerkelijk :

“we moeten op korte termijn NL vh stikstofslot afhalen” *zo waar, maar waarom is in afgelopen kabinet daar dan niets aan gedaan?*

“we willen beter en veiliger ov” en als hoe: we houden de NS strenger aan hun afspraken. *Zou dat heus leiden tot verbetering? Maken ze er bewust een potje van dan? Zit er hier hetzelfde wantrouwen als naar mensen met een uitkering die ‘niet zouden willen werken’, of ‘frauderen met toeslagen’, of is de werkelijkheid nu echt ietsjes ingewikkelder?*

Of direct onder de passages voor goedkoper vliegen, meer ruimte voor Schiphol en Lelystad te zeggen dat we een schonere en betere leefomgeving willen. *Dus met van alles willen zit het heus echt wel goed bij de VVD, maar het kunnen?*

Missie Een sterker Nederland door een kleinere overheid. *Ook dat klinkt weer goed, maar HOE dan? Hier weer volop marketing*, de beste mensen werken bij de overheid, gaan efficiënter werken, hogere salarissen (!), en doen wat de mensen thuis verwachten..... ????

In deze missie zit de zorg verstopt. De VVD wil de allerbeste zorg, goed en liefdevol. Met een moderne overheid kan ons land weer vleugels krijgen en kunnen we de hele wereld aan. Maar de VVD bezuinigt wel. “VVD kiest voor kleine en sterkere overheid, die uitgaat van vertrouwen”. *Een regel eerder staat dat men zorgfraude steviger gaat aanpakken en zwaarder gaat bestraffen. Is dat uitgaan van vertrouwen? Ook controle op verspilling en efficiëntie van zorgverzekeraars en zorgkantoren, de controleur wordt gecontroleerd. Geloof je in hardheid en controle of in vertrouwen?*

50+ (32 p)

Een relatief zeer beperkt program, met bekende hoofdpunten maar weinig uitwerking. Blijkbaar is relatief kort geleden er weer een zwengel aangegeven. Hopelijk kan Jan Kruis als oude ijzervreter de interne ruzies voorkomen of dempen. Door de sterke vergrijzing – gek genoeg nergens genoemd in hun program! – liggen er veel meer kansen voor deze partij. Sinds 2019 zijn er meer 50+ ers dan 50-ers. Ze hebben een goede voorganger gevonden, benieuwd of ze nu ook weer terug gaan komen in de kamer. Gegeven het grote gebrek aan aandacht voor vergrijzing, inclusief in hun eigen programma zelf- zal dit wel moeten.

Conclusie: naar oplossingen? OOOO

Geld voor woningen

Meer bouwen voor 50-plussers. Nadruk op meer-generatiewoningen. Meer oog voor hofjeswoningen en aanleunwoningen.

'Innovatieve woonvormen worden gestimuleerd: levensloopbestendige woningen en kleinschalige woonhofjes waar zorg, gemeenschap en zelfstandigheid worden gecombineerd.' Gek genoeg lijkt 50+ de 290.000 woningen voor ouderen genoeg te vinden, ze spreekt over het gefaseerd uitvoeren hiervan. [Beter was geweest als ze hadden gemeld versneld uitvoeren, voorrang geven aan.](#)

[Fiscale mogelijkheden dat ouderen langer kunnen blijven werken als ze willen](#)

Hierna nog wat bijlagen van het CPB en WoonKiesKompas en de overall conclusie.

Overall Conclusie

Alle partijen noemen hofjes en seniorenwoningen. Geweldig! Dus sowieso wordt het met elke verkiezingsuitslag beter. Daar zijn we heel blij mee.

Maar hoe serieus en geloofwaardig is dat? Zijn er echt andere ingrepen, financieringen en bijstellingen van het systeem voorgesteld, of wordt juist doorgegaan op het sinds 2015 ingeslagen pad naar 'meer markt'. Bepaalt dat niet het aantal te bouwen woningen? Naar ons gevoel en de doorrekening van het CPB in elk geval wel.

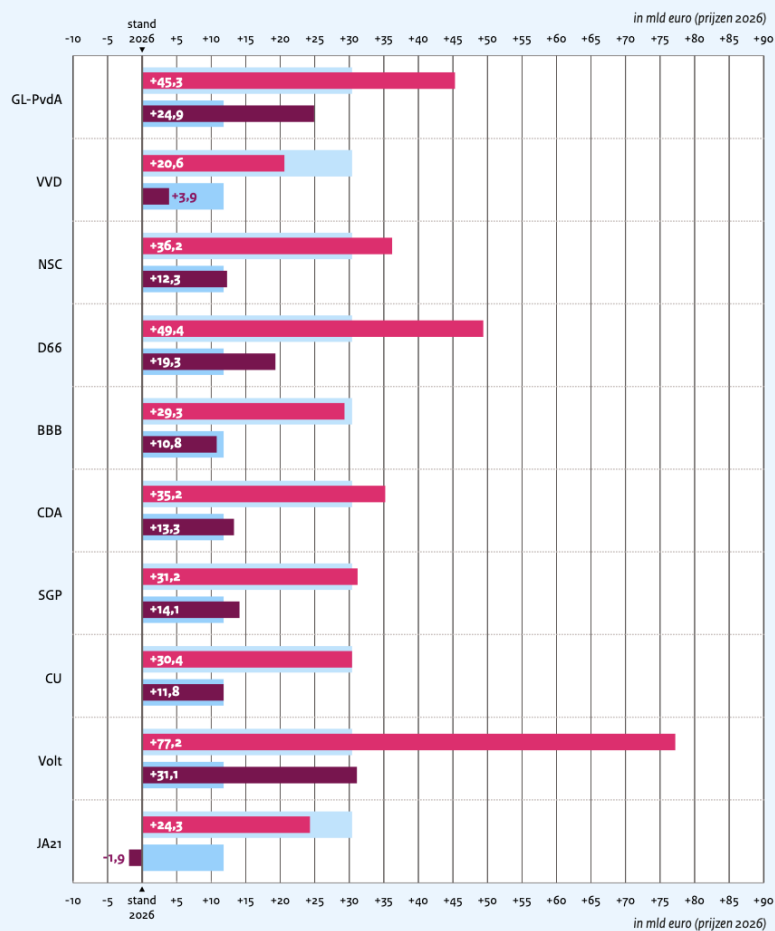
Wij denken dat meer senioren woningen en hofjes alleen kan als je dingen anders doet. Er zijn 3 partijen die het meeste woningen produceren namelijk D'66, GL/PvdA en CU. Zij moeten er in elk geval in een volgend kabinet zitten als je wat wil oplossen. Vanzelf komt er alleen een meerderheid als ook het CDA aansluit. Maar als die partij de grootste wordt gaat die liever met partijen organiseren die meer marktwerking willen. **Daarmee is vanuit optiek van aantal woningen nieuwbouw en dus realiseren van de ambities op seniorenwoningen** het duidelijk welke partij het grootst moet worden om tot een kabinet te komen die het meest in de bus blaast.

Maar of dat gebeurd? Zo lang mensen maar bewust stemmen. Ik hoop hier een beetje aan te hebben bijgedragen.

Totaaloverzicht uitgaven en lasten

Verandering totale uitgaven en lasten (ontwikkeling van het basispad
+ effect van het beleidspakket van de partij) in 2030 ten opzichte van 2026

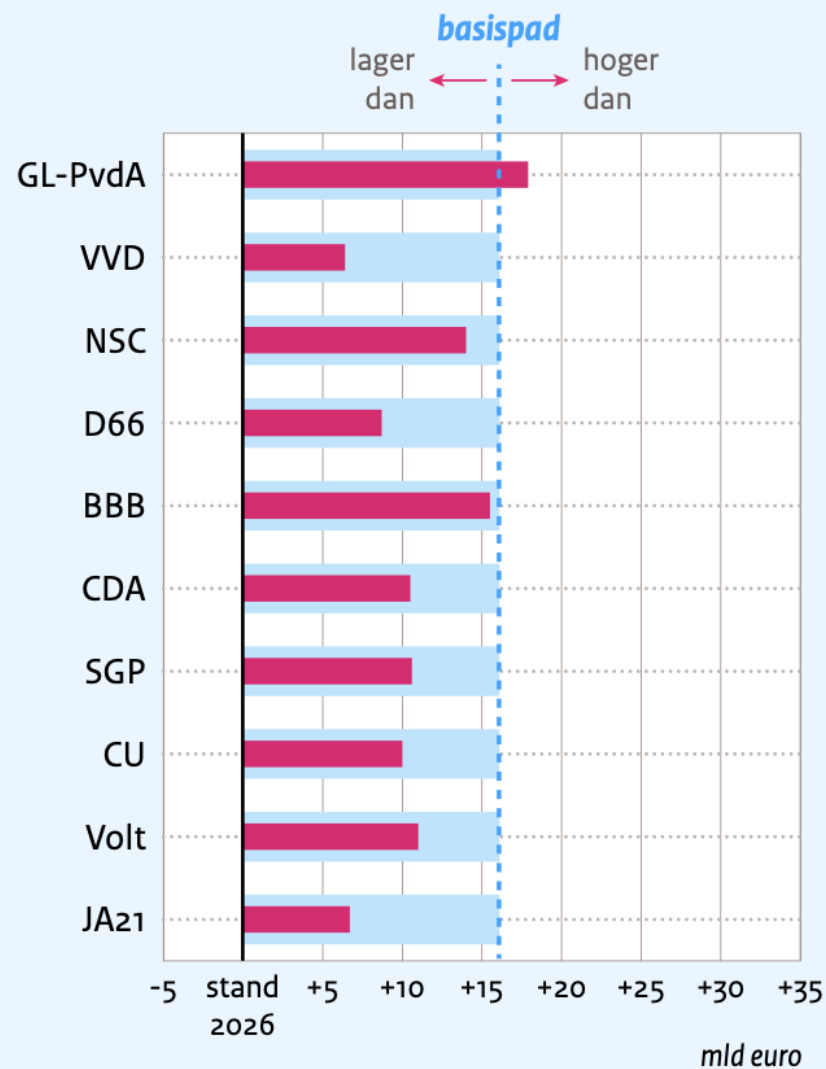
- verandering overheidsuitgaven, inclusief basispad
- verandering basispad uitgaven
- verandering overheidsinkomsten (beleidsmatige lasten), inclusief basispad
- verandering basispad inkomsten

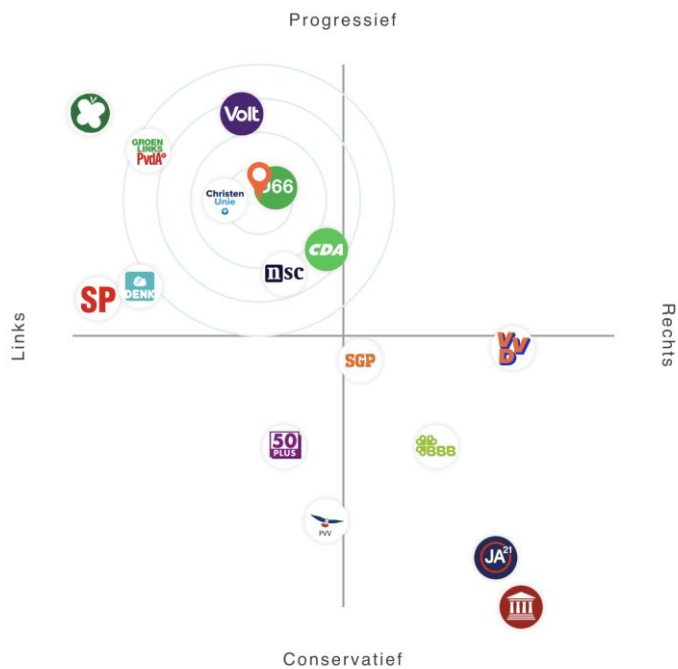

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid, zie hoofdstuk 12. Partijen zijn geordend naar het aantal Tweede Kamerzetels dat zij bij de vorige verkiezingen hebben behaald. De data van de figuren is te downloaden via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2027-2030](https://databestandkeuzes.in-kaart.nl/2027-2030)

Zorg

Figuur: Woonkieskompas waar het Knarrenhofgedachtengoed is gebruikt bij het invullen dus met aandacht voor betaalbaarheid van wonen.

1.4.8 Wonen

De meeste partijen verhogen het woningaanbod op lange termijn. Het hogere woningaanbod komt vooral door meer woningbouwsubsidies (VVD, NSC, D66, CDA, ChristenUnie en Volt). Daarnaast zijn er partijen die de lasten voor woningcorporaties verlichten (GroenLinks-PvdA, NSC, D66, ChristenUnie en Volt), via vpb-maatregelen of een lager btw-tarief voor woningbouw. GroenLinks-PvdA verstrekt aanvullende leningen en garantstellingen aan woningcorporaties. JA21 vergroot het aanbod in de vrije huursector door tijdelijke huurcontracten buiten het Woningwaarderingstelsel (WWS) toe te staan, maar het totale effect op het woningaanbod is neutraal.

Bovenstaande passage is een samenvatting uit het CPB rapport

Gevolgen van partijkeuzes in beeld

Overzicht van economische effecten en bredewelvaartsaspecten van partijprogramma's.
Het gaat om effecten op lange termijn — na de kabinetsperiode — tenzij anders aangegeven

	Overheidsfinanciën		Macro-economie	Inkomen	Kennis
	overheidssaldo in de kabinetsperiode	houdbaarheid overheidsschuld (verbetert bij een lagere schuld in 2060)	economische (bbp-)groei in de kabinetsperiode	mediane koopkracht in kabinetsperiode	menselijk kapitaal (mate waarin mensen zijn opgeleid)
gelijk aan basispad lager dan hoger dan					
GROEN LINKS PvdA	—	—	↑	↑	↑
VVD	—	↑	—	—	↓
NSC	—	↓	—	↑	—
D66	↓	—	↑	↑	↑
BBB	—	—	—	—	—
CDA	↓	—	—	—	—
SGP	—	↓	—	—	—
Christen Unie	—	—	—	↑	—
Volt	↓	↓	↓	↑	↑
JA21	↓	↑	—	—	↑

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden, zie hoofdstuk 12.
Partijen zijn geordend op het aantal Tweede Kamerzetels dat zij bij de vorige verkiezingen hebben behaald.

Gevolgen van partijkeuzes in beeld

Overzicht van economische effecten en bredewelvaartsaspecten van partijprogramma's.
Het gaat om effecten op lange termijn — na de kabinetsperiode — tenzij anders aangegeven

	Klimaat en stikstof		Arbeidsmarkt	Wonen	Zorg
	inspanning op klimaat	inspanning op stikstof	aantal gewerkte uren structureel	aanbod van woningen	verbetering op gebied van betaalbaarheid, toegankelijkheid, kwaliteit, preventie
gelijk aan basispad lager dan hoger dan					
GROEN LINKS PvdA	↑	↑	↓	↑	↑
VVD	—	↑	↑	↑	↑
NSC	—	—	↓	↑	↑
D66	↑	↑	—	↑	↑
BBB	↓	—	—	—	↑
CDA	↑	↑	—	↑	↑
SGP	—	—	↓	—	↑
Christen Unie	↑	↑	↓	↑	↑
Volt	↑	↑	↓	↑	↑
JA21	↓	—	↓	—	↑

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden, zie hoofdstuk 12.
Partijen zijn geordend op het aantal Tweede Kamerzetels dat zij bij de vorige verkiezingen hebben behaald.